

เอกสารหมายเลข ๗

สารานุกรมธรรม ๖

เอกสารประกอบการสอนวิชา พระพุทธศาสนากับสันติภาพ (Buddhism and Peace)

รหัสวิชา ๑๐๑ ๔๒๙ จำนวนหน่วยกิต ๓ (๓-๐-๖)

อ.ดร.โสภณ จาเลิศ

สารานุกรมธรรม หมายถึง ธรรมอันเป็นไปเพื่อความระลึกถึงกันและกัน, ธรรมอันเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันจนก่อให้เกิดเป็นความสามัคคี

กัลยาณมิตร^๑ กล่าวว่า ถ้าหากทุกคนในสังคมเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน เคารพในกฎกติกาเดียวกัน รู้จักแบ่งปันช่วยเหลือกัน ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลาสังคมของเราก็จะมีความอบอุ่นและน่าอยู่เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขสิ่งดังกล่าวมานี้สามารถทำให้เกิดขึ้นได้โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในสังคม เรื่องของความสามัคคีนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะในสังคม ไว้ ๖ ประการ จัดอยู่ในหมวดธรรมที่เรียกว่าสารานุกรมธรรม ๖

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง สารานุกรมธรรม ๖ ว่า^๒ ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน, ธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี, หลักการอยู่ร่วมกัน มี ๖ ประการ ได้แก่

^๑ กัลยาณมิตร, สารานุกรมธรรม 6 (วิธีสร้างความสามัคคี 6 ประการ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=15409 [10 พ.ย. 2561].

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ ๒๔. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖. หน้า ๒๐๐ – ๒๐๑.

๑. เมตตากายกรรม ตั้งเมตตากายกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพต่อกัน เคารพนับถือกัน

๒. เมตตาวจีกรรม ตั้งเมตตาวจีกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอน นำตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าหรือลับหลัง

๓. เมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีความยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

เรื่องของเมตตาใน Thaihealth.com กล่าวไว้ว่า^๓ ยังแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) เมตตาแท้ คือ ความปรารถนาที่จะให้ผู้อื่นมีความสุขอย่างแท้จริง อันประกอบขึ้นจากใจที่บริสุทธิ์ไม่แอบแฝงด้วยเพียงหวังประโยชน์แก่ตน

๒) เมตตาเทียม คือ การสร้างทำด้วยความปรารถนาหรือความประสงค์ที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข อันประกอบขึ้นจากใจที่มุ่งหวังหวังประโยชน์แก่ตน

เมื่อได้กล่าวถึงประเภทของเมตตาแล้ว ก็ใคร่ขอกกล่าวถึงประเภทของ มุทิตา เพิ่มเติมสักเล็กน้อย ซึ่ง Thaihealth.com ได้กล่าวว่า มุทิตา แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) มุทิตาแท้ คือ การทำใจยินดี และแสดงออกถึงความยินดีต่อความสุข และการพ้นจากทุกข์ของผู้อื่นด้วยจิตอันบริสุทธิ์ มิใช่แกล้งทำเพื่อหวังให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือหวังประโยชน์จากเขา

๒) มุทิตาเทียม คือ การสร้างทำใจยินดีหรือแกล้งแสดงออกถึงความยินดีต่อความสุข และการพ้นจากทุกข์ของผู้อื่น เพียงเพื่อหวังให้ผู้อื่นหลงเชื่อหรือจะได้รับประโยชน์จากเขา

^๓ Thaihealth.com, **พรหมวิหาร 4 ประการ และแนวทางปฏิบัติ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaihealthlife.com/พรหมวิหาร4/> [10 พ.ย. 2561].

๔. สาธารณโภคิตา (ปกติโดยทั่ว ๆ ไป มักกล่าวว่า **สาธารณโภคี**) ได้ของสิ่งใดมาก็แบ่งปันกัน คือเมื่อได้สิ่งใดมาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่าย ให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕. สีสสามัญญตา มีศีลบริสุทธ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

๖. ทิฏฐิสามัญญตา มีทิฏฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความเห็นชอบร่วมกัน ในข้อที่เป็นหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ หรือขจัดปัญหา

เอกสารอ้างอิง

กัลยาณมิตร. สาราณียธรรม 6 (วิธีสร้างความสามัคคี 6 ประการ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=15409 [10 พ.ย. 2561].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๔.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖. หน้า ๒๐๐ – ๒๐๑.

Thaihealth.com. **พรหมวิหาร 4 ประการ และแนวทางปฏิบัติ** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thaihealthlife.com/พรหมวิหาร4/> [10 พ.ย. 2561].